

Директор З.М. Омарова
« 09 » 2023г.

Согласовано
« 31 » август 2023г.
Зам. директора по УВР
М.И. Магомедмусаева

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родной литературе 6 классе
(по 1 часу в неделю, за год 34часов)

Учебно-методический комплект:
Планирование составлено на основе общеобразовательной программы.

Авторы: А.МухАмадрасул, И.Багъжат

Учитель: Магомедалиева М.Г.

2023-2024уч. ГОД

ГКОУ РД «Ибрагимогарская СОШ Тляртинского района»

6 классда адабият темабазда творитүүлел кылазуула ва хъвавул халмлабазул аслыя тайнаби.

Художествиал асарал ва гъезул кескал пасихго цалц, гъезда гъорлгъ реклехгъе лъазарурали.
Цалдохъабазул жидерго захматалгъул, гъез жамалталгъе гъабулел найдаяб халмтул бицерал сочиненциял хъвай.

Кудияб гурел хабарияб асаралгъул яги къисаылдаса чо бутлялгъул план злуци.

Кылазулаб калымалдалгъун сурат чебечлезабизе. Басня сценаялда лъезе къачлай.

Багдадурадехун, гъезул ишаздехун бизсараб жиндирго пикруги загъир гъабун (бицун), жинцаго цалларал асаразе, мелевизоралдаса яги киноялда рихъизарурали фильмазе къымат къей.

Авар мацалгъулгун бурхъен

Сочиненциягъе хажжатаб материял тартибаде кжезаби.

Жубараб план злуци.

Гъадмазухъа ккарал ишазул хлакъвалгъулгъе сочинение хъвай.

Тлабислаталгъул, рукла-рахъиналгъул, рукъ - бакдалгъул хлакъвалгъулгъе изложение хъвай.

Мацалгъул бечелгъи.

Диалектиал (бакдалгъул) раслаби.

Басралгъарал раслаби.

Сипат – сурат чебечлезабиялгъул ва лъугъа – бакъиназул хлакъвалгъулгъе банн.

Лъаялгъул ва бажариялгъул рахъалгъ

6 классалгъул цалдохъабазда цере лъолел аслыя тлалабал.

Цалдохъабазда лъазе ккола:

- лъазарурали асаразул ва гъезул авторазул цларал;
- лъазарурали адабиял терминал, багдадурасул ва тлабислаталгъул сурат, гинербола, аллегориал, кидагосеб эпигет;
- программаялда реклехгъе лъазаризе рихъизарурали текстал.

Цалдохъанасда бажаруиз ккола:

- минуталда жаниб **100-110** расги кколел хьелъиялда лъазарурал текстал ритмун, расгун ва чвахун цIалпизе;
- лъазабураб асаралдаса хасал лъугъа – бахъинал ритIа рахъизе;
- лъазабураб асаралда жанир кколел лъугъа- бахъиназда гьоркъоб заманияб ва гIилла – мурадпIаб бухъен чIезабизе;
- лъазабураб асаралгьул тексталда жанир сипатпIал расIаби ритпизе;
- лъазабураб асаралгьул багъадуразул ишазде балагьун, гьезул гIамал – хасияталгьул бицине;
- художествиял, ричIиизе бизъаял гIелмпIал текстал ритмун, чвахун, расгун цIалпизе;
- художествиял асарал пасихго цIалпизе;
- гьитIинаб асар, яги кIудиялгьул кесек изложение хIисабалда бицинеги хъвазегу;
- захIматалгьул темаялда сочинение хъвазегу;
- хабарпIаб асаралгьул, яги гьелгьул цо бутIаялгьул лIан гIуцIизе;
- асаралгьул багъадураздехун ва лъугъа- бахъиназдехун лъугъараб бербаласъи загьир гьабун, жинцаго цIаларал асаразе къIимат къезе.

Жидецаго цIалпизе кколел асарал:

- «ЦIалгIин» - маргъа
- «Вацги яцги» - маргъа
- «Церги чакъалги» - маргъа
- «ЗахIматалгьул хIинчIги чIухIараб рузги», « Царал бикъви», «Цурдугул гаргар», «Мукъурберцин», «Чуниталги ханзаби» - ЦI.ХIамзат
- «Дун еижараб росу», «ХъахIилаб экран», «БацIги церги», «Гъедуги церги» - З.ХIажиев
- «КIал ккураб гъалбацI» - басня ХI.Залов
- «Вацако» - М-С.Яхъяев
- «КучIдуд» - Ф.ГIалиева
- « Къо лъикI, шагъар», « ГьитIинав гьокочу» - М. МухIамадов
- « АницIалгьул цIалда хадур» - П.Расулов
- « Баркаман» - М. Шамхалов
- « Эмен» - БахIандов
- «Гъуниб» - П-В. Сулейманов

Реклетъе лъазарузе кколел асарал:

- «Муларузул Глалл» - ахирязб бутла
- «Реклетъе изахл бугеев» - Хъ.Махълмуд
- «Шилги цунцираги» - Ц.Хамзат
- «Магларухъ чвахунциад» - цад къотлун хадуб, тлабиглаталъул берцинлъидул бицунеб бутла
- «Къункъъраби» - Р.Хамзатов
- «Магларулаев» - Ф.Глалцева

Авар адабият 6 класс

№	Дарсилг тема	Сагтазул кылап	Дарсилг мурал	Рокъобе хилагтн	Планалгулаб кьо-моц1	Х1ужокаялгулаб кьо-моц1
1	Авар адабият ва г1умру	1	1. Лит. асаразул тайпабазул бици; 2. Фальклоралге г1аммаб баян кьеэе; 3. Авар адабияталде рокы бихизаби.	Гьум 3-6		
2	Къайн цадахъал.	1	1. Халкъияб к1алзул гьунаралгул асаразе баян кьеэе; 2. Маргъабазул тайпабазул бици; 3. Риг1ухълы дебетьаби-маргъалгул аслияб мурал буйч1и бич1и	Гьум 7-9. Бицине		
3	Ралъдал чу. Маргъалгул анализ	1	1. Маргъа ц1али; 2. «Къварилъи бихич1ого, г1атилъи шоларо» - абураб кицилгул маг1на бици; 3. Маргъалгул анализ гъаби; 4. Гьунар ц1ик1асул ц1ар к1одо гъаби 5. Ц1агул бажари борхизаби	Гьум 9-20. Суратбахъне		
4	Муг1рузул Г1али	1	1. Ц1агул бажари борхизаби 2) К1алзул гьунаралгул асаразе рокы ц1ик1инаби	Гьум 21-25		
5	Муг1рузул Г1али. Анализ	1	1. Кинаб къымат мац1ихъан лъиялге халкъал кьолгеб бутгеб бихизаби; 2. Ц1агул бажари борхизаби	Гьум 21-27. Кесек рек1ехъе лъаабизе		
6	Халкъияб к1алзул гьунаралгул асаралгул х1акъалгул баян.	1	1. Халкъияб к1алзул гьунаралгул асаразул бици; 2. Маргъабазул тайпаби такрар гъари 3. Маргъабазде рокы ц1ик1инаби	Гьум 27-30		
7	Заирбег Г1алиханов. Бешаб сапар Халкъияб маргъабаздалги ва литературивиздалги гьоркъоб баг1алъи	1	1. Хъвадарухъанасул г1умруялгул х1акъалгул кьокъаб баян кьеэе; 2. Сих1ру ва макру рик1к1ад гъабизе кколгеблги бич1и 3. Маргъабазда гьоркъоб бутгеб бит1алъи бихизаби; 4. Ц1агул бажари борхизаби	Гьум 35-49 Гьум 49-51		
8	Г1. Шахтаманов. Халкъалгул цин	1	1. Шаг1ирасул г1умруялгул х1акъалгул кьокъаб баян кьеэе; 2. Бах1арчылъи ц1алдохъабазул бихизаби	Гьум 54-59		
9	Халкъалгул цин.	1	1. «Цо чиеэе бо г1улгула, почияэе бихиххула», - абураб кицилгул маг1на	Гьум 54-63		

	Анализ		Биччизаби; 2. Шалул бажари борхизаби		
10	И. Галинжаев. «Ричинин до хабарал». Кипбиял алфазал	1	1. Хъвадарухъанасул г'умруялгул х'лакьалгуль кьокъаб баян кьезе; 2. Шалдохъабазул зах'магалдохун бугеб рокьа ц'ик'инаби; 3. Бач'и адаб, г'ет' т'ун швараб маг'ишталда бугеб баракаталгул бичине 4. Коч'ол анализ гьабизе. 5. Шалул бажари борхизаби	Гьум 65-68. 5 рек'ехъ лъазабизе	
11	Хъ.Мах'муд. Рек'ель их'ибугев ас'ловелан ц'ай	1	1. Хъвадарухъанасул г'умруялгул х'лакьалгуль кьокъаб баян кьезе; 2. Чир зах'имат кваналел макруал чаг'азул къасдал къавт'ир ч'ивазарун ругеб куч'; 3. Ц'иваб г'умру т'ладе шолеб буж'ин бихъизабизе шаг'ирасул бугеб рак'ич'ей бихъизабизе.	Гьум 70-73. Рек'ехъ лъазабизе	
12	Батирай. Бак'арч'исул куч'идул	1	1. Г'умруялгул х'лакьалгуль баянал кьезе; 2. Батирайил заманалъ Ваг'ан ц'уньялгул буж'араб ц'арги к'иварги лъазе;Бат'адурасул кинаб г'амал-хасийт буж'ине кколел бихъизабизе. 3. Батирайил коч'олоаб каламалгул гьваритъи, г'адатгъи,кьокъалъи. 4. Метафоралъе аслинб бич'ич'и кьезе;	Гьум 74-77. Рек'ехъ лъазабизе	
13	Ах'тиса Х'лажи. «Мискинч'ис Г'лакьлу кьунни», «Цокатъат бит'е» Къуръелгиса Шазал г'умру ва к'исмат		1. Пасик'го, пикру гьабун, асарал ц'ализе. 2. Асаразда хурхун сулал кьезе. 3. Асаразда хурхун, сулазе жавабал кьезе. 4. Авторасул кинаб бербагалъасаразул героиздохун бугебали урп'изе. 5. Шиб мурадалда хъвараб асарали пикру гьабизе. 1. Шазал г'умруялгул х'лакьалгуль баян; 2. Г'аламазе наг'ана, кьезебет'улдаребтибичиневалъазе; 3. Бечедав вуж'иналгъ жиндие шоларев васас ячиниланти кжун, рехун тарай ясалгул кьол'аб кьисмат бихъизаби; 4. Рокьа г'лазаб, дух'линоб бечелги ралъизе коч'охъаналгул бугеб гьунар	Гьум 84-86	
14	Йирчи Гьвазхъ. «Сибиралдаса калъат» «Игъбал»	1	1. Хъвадарухъанасул г'умруялгул х'лакьалгуль баянал; 2. Зулму гьаби, х'ач'илъи лъик'лаб г'амал-хасийт гьеч'ибелъи лъазе; 3. Ваг'анги тезабун, Сибиралде риг'арал дагъистанниязул кьол'аб г'умруялгул сураг'еб ч'езабун бугеб куч' бихъизабизе 4. Туснахъ кьот'аразул рижараб ракъалгъхъ урхъил бихъизабизе 5. Бечелгивилде балатъун, ч'исул къадруборцунебсоциалиноб г'улц'ивилде авторас г'улг'изабугеб г'айиб бихъизаби	Гьум 78-83	
15	Калам цесет'езаби.	1	1. К'алгул вахъавул калам цесет'езаби; 2. Магъараб материал такрар гьаби.		
16	20 г'асруялгул авар адабият.	1	1. Постаул г'умруялгул х'лакьалгуль баяналкъезе.	Гьум 87-92.	

	Ц. Хамзат. Г'умру ваадабийб х'аракат Шамил. Чоде бет'еръанас хъвараб.		2. Цалдохъабазул рокъибихъизабизе Х'амзатил хъвадарухъангъилде; 3. Коч'охъанасул максара, чода бадибч'вай, г'айибал гъари, гъелъарилге 4. Цалулбжакарборхъизаби 5. Халкъивбагъадурасдебугъаналгъей, куч' гъелел ч'орал, раг'ин рехи- меъабишбуг'инабураб шаг'ирасул пикуру коч'олгъ загъирлгъи; 6. Шамилги бах'ларчъиб тарихалгекъиматкъезе;	Гьум 92-94		
17	Пилги ц'унц'раги	1	1. Жиндиргокъуваталде мугъч'вайги гъабун, ч'ух'ли бихъизабурабилгалгъулмисалалдасан шаг'ирас г'адамасул рекъел'еб пахруаб ч'ух'ли какулеб куд'лвай; 2. Баснягъул насих'ат	Рек'елхе гъазабизе		
18	Маймактаи ц'улал устарги Басня	1	1. Жиндиргуребиш г'аде босаравичурлеб куд' бихъизаби; 2. Г'амаг' к'одолгъи, рак'ч'ей, хъулхъуребиш бот'роде босиквешабжо бук'ин лъазе 3. Баснягъул х'акъагъулгът баан къезе; 4. Бит'ун, бич'ч'ун, насих'го ц'али; 5. К'агъул кадам цебет'езаби	Гьум 94-97 Нижер кету. Нижер г'ава. Сочинение дъулгъина-бизе		
19	Занд Х'акиев. Х'анч'ик'гал ц'али	1	1. Г'умруягъул х'акъагъулгъ бааналкъезе; 2. Г'огъари, г'амаг' к'одолгъи-сури бук'ин бихъизаби; 3. Ц'алул бажариборхъизаби	Гьум 100-106		
20	Х'анч'ик'гал. Анализ	1	1. Баснягъул анализ гъади; 2. Ц'одораб х'инч' х'анч'алге ин ваадахъ х'алт'илгъидаса швареб роххел, раг'ул макрулгъи; 3. Х'анч'азул эркенаб зах'матти гаг'ул пахрулгъи бихъизабизе шаг'ирас х'алт'изарурал сипатгъил раг'лаби ратизелгъай	Гьум 103-110		
21	Цакъулгити	1	1. Рек'елгъ чаран бук'ин чимъиягъуласливб шарт'иколелбги Цакъулги Цили мисаладалгъун шаг'ирас загъир гъабун бугеб куд'; 2. Ц'алул бажари борхъизаби	Гьум 110-113		
22	Р. Динмухамедов. Х'инатчи	1	1. Хъвадарухъанасул г'умруягъул х'акъагъулгъ къокъаб баан; 2. Ваг'аналде къо ккараб мехалт, нахъекъан ч'арав чинсул рогъоаб г'умру ва гъелгъул кколелб инжитаб ахир бихъизаби;	Гьум 114-128		
23	Х'инатчи. Хабарияласаразуг'айпаби	1	1. Ваг'аналге хилпилгъарав чинс жиндирго г'агарлгъи, йокъарай яс учузго рич'улел куд' бихъизаби; 2. Ц'алул бажари борхъизаби 3. Хабарийл асаразе баан къезе;	Гьум 128-139		
24	Р. Х'амзатовасул Творческияб нух	1	1. Хъвадарухъанасул г'умруягъул х'акъагъулгъ баан къезе; 2. Р. Х'амзатов -ч'ух'ли	Гьум 140-143		
25	Россиягъул солдатал.	1	1. Халгъавада гъоркъоаб гъудулгъи, г'адамазе Ваг'аналгъул хиралгъи,	Гьум 143-150		

	Анализ		ратъхъабазул бахларчилги, рухлииб бечелги бихъизабун бутеб гъунаралгълул бицине; 2. Цлагул бажари борхизаби 4. Рагъл кинабсипат-сурат къун бутебали бицине; 5. Вилги шуларизабизекколелгибихъизабизе; 6. Цлагул бажари борхизаби	Суратбахъизе		
26	Р. Хамзатов. Къункъраби	1	1. Ватаналгълул намус ахл цлуунун ратъарал, хлагларал бахларазе сайратъабурал кечл буклин лъай; 2. Цлагул бажари борхизаби	Гъум 151 Реклехъ лъазабизе		
27	Ф. Галиева. Дир рахълаг Мацл Сочинение	1	1. Поэталгълул глумруягълул бааналкъезе; 2. Мацл гъечлони, гъечло миллат. Миллат тларларал къавмал – рухлииб нищкъараб къулгъла буклин бичлчизаби 3. Рухлииб хазина – рахълаг мацл цлуенян Фазуца балеб ахли 4. Авар мацл алде бутеброкъи цликликинаби; 5. Мацл гъечлони – гъечло миллат; 6. Клагул ва хъвавул калам цебетлезаби	Гъум 153-157 Сочинение лъугъина-бизе		
28	Х. Хажиев. Галибетил къулгъла. Текстада тлад хлагли	1	1. Глумруягълул хлакьалгълул къокъабго баян къезе; 2. Галибетилги гъесул члужу Айзаги гладанлиги, рекел сахаватлиги, адаб хлурматун инсан кодо гъавизе бутеб гъунар бихъизабун бутеб куцалгълул бицине; 3. Сверхуь бутеб тлабил талгелдехун херав магларуласул бутеб рокьи ва тлаб 4. Клагул калам цебетлезаби; 5. Гладанлиги, адаб-хлурмат гъаби – нильер аслияб налги буклин бичлчизаби	Гъум 158-166. Суратбахъизе		
29	М. Габдулгалимов Госпиталгълул вас 1-4 бутла	1	1. Поэтул глумруягълул хлакьалгълул къокъаб баян къезе; 2. Бахларчилги, къвакли бишун лъиклаг ламвал ружлин лъазе; 3. Хамзатилги Сахратилги гъудул лъиккей; 4. Дъукъарал солдатъ Хамзатил эбелалгълул хлурмат гъабулел кул бихъизабизелвай 5. Цлагул бажари борхизаби	Гъум 168-188.		
30	Госпиталгълул вас. Анализ	1	1. Анализ гъаби; 2. Асаралгълул глуцлиягълул бици; 3. Цлагулхъабазул бахларчилги бихъизабизе	Гъум 168-188.		
31	Багъатар. Дихърагълун чла, мулгълул. Анализ. Пейзаж	1	1. Хъвадарухъанасул глумруягълул хлакьалгълул баянал; 2. Мулгълул гъе, тлабил атаде, сверхуьлгъиялдерокуйкегициликликинаби. 3. Пейзажалге аслияб бичлчизе; 4. Багъатарица тлабил аталге кинаб къимат къун бутебали бихъизабизе; 5. Гисиназдати члахлиизаги гъоркъооб гъудулги бихъизаби 6. Хайваназлехун рокьи цликликинаби; 7. Цлагул бажари борхизаби	Гъум 190-210		
32	ЭфренциКалиев.	1	1. Шагларасул глумруягълул хлакьалгълул баян къей;	Гъум 212-222.		

	Разведчикал. Сабаб. МагIарухъ чвахунцIад. Очеркалгул хIакъалгуль бязи		<ol style="list-style-type: none"> 2. Тухманасласа релIел боосизе бутеб гIишкту бихъизаби; 3. ВатIаналде жети рокъи цIикIкIинаби; 4. БергъендльицIулмулицIа – халкъязул гъункараб долги, ВатIаналде рокъи букIин бихъизаби 5. Рагъдахвалдаса цIунулеб сабаб – цIодоруги, бахIарчилги, хIинкъи лъангугIи букIин лъай. 6. ЧвахунцIад банхадуб тIабигIагдалгул хиса-басиязул бицинегъай; 7. ТIабигIаг-нигьер аслияб бечелги букIин бичIчIизаби; 8. ЦIадул бажари борхизаби. Очеркалге баян кьезе; 	Гъум 222-226 Кесек рекIехъ лъазабизе		
33	МухIамед-Султан ЯхIиев. Питна. ГIурул ханал	1	<ol style="list-style-type: none"> 1. ШагIирасул хIакъалгуль къокъал баянал кьезе; 2. Дъималазул гъудулги-вацIги бихъизабизе, гъезда гъоркъоб питна бекъулев ягъзин вихъизаби. Гъудулзаби рагъизе тIами вагъелгул хIасил бичIизаби ; 3. Гъалмагъзаби И ккун, цIар боосизе къваригIарава цIалдохъанасул квешаб гIамал бихъизаби. ХIарам кьиди-къадги тIагинчIото хутIун гугIи бихъизаби; 4. Дъималгада гъоркъоб хIалихъалги бегъунгугIи бихъизаби; 5. ЦIадул бажари борхизаби 	Гъум 227-237. Гъум 227-247		
34	Гъ. БахIандов «Эмен». Хашатгиса Бешев Къурбан. Мискинав Шахул яс. ХIасил гъабиялгул дарс.	1	<ol style="list-style-type: none"> 1. ХIалихъали къватIиб чIазаби; 2. ЦIадул бажари борхизаби 	Гъум 248-250		
			КIагул кагам цибегIезабизе			